

lezing over „Mechanical devices and modern accounting methods applied to municipal accounts”.

Behandeld worden: telmachines, rekenmachines, boekhoudmachines, tabulating machines (pons-, sorteer- en tabelleer-machines), kasregisters, munttelmachines, adressografen, drukmachines, en cheque-schrijfmachines.

Onder het hoofd „Boekhoudmachines” wordt uitvoerig de z.g. Public Utility machine besproken, welke machine kortelings in Noord-Amerika is ingevoerd en voorloopig alleen in gebruik is genomen door public utility companies (gasfabrieken, waterleiding- en electriciteitsmaatschappijen. Zij wordt blijkbaar verkocht door de Burroughs Adding machine Co.

Ook de tabulating-machines en kasregisters worden vrij uitvoerig besproken.

h. *Standard Cost in de zilverwerk-industrie.*

In het nummer van 23 Februari treft men een overdruk aan van een uitgave van de National Association of Cost Accountants te New York onder den titel „Standard Costs How to establish and apply them”, waaruit wij het volgende overnemen:

De vergelijking van periodieke kosten kan bevredigender geschieden door de kosten eener zekere periode te vergelijken met een maat-eenheid, zooals een „standard cost”, dan met de kosten eener vorige periode. Men krijgt b.v. een beter denkbeeld van de tendenz der kosten door te zeggen, dat de productiekosten over Januari 120% van de standaardkosten bedroegen, over Februari 132 %, dan door te vermelden, dat de productiekosten gedurende Februari 110 % van die over Januari bedroegen en de kosten van Januari 90 % van die der volgende maand. Bij de laatste methode blijkt niet, of het cijfer van Januari hoog of laag was, behalve bij een vergelijking, die echter volgens den schrijver niet veel te betekenen heeft. In al dergelijke gevallen gebruikte men een algemeene maat-eenheid, zooals b.v. een aannemer van wegen zijn kosten uitdrukt per *mile*.

Er zijn slechts weinig industrieën, welke zich leenen voor het stellen van een enkele maateenheid, doch het standard cost plan is niet aan een bepaald aantal eenheden gebonden. Deze eenheden worden tezamen gevoegd tot een kostprijs, die bekend is als de standaard-kostprijs en gebruikt wordt door heel de administratie heen als de maateenheid.

Standaardkosten kunnen de werkelijke kosten ten tijde van de vestiging min of meer nabij komen. De totale standaardkosten van alle in een zekere periode gefabriceerde artikelen worden vergeleken met de werkelijke kosten gedurende dezelfde periode, welke worden uitgedrukt in een percentage van de standaardkosten. Toepassing van deze verhouding op de standaardkosten van een artikel geeft den couranten kostprijs van dat artikel.

In het bedrijf waarin de schrijver werkzaam is, de International Silver Company te Meridan, Connecticut, worden de standaardkosten in hoofdzaak gebaseerd op reeds bestaande aantekeningen. Een standaard-eenheden prijs wordt vastgesteld voor alle materiaal en scrap. De gespecificeerde bedragen materiaal en scrap voor elk artikel worden gespecificeerd op de standaard-kostprijskaart. Voor elke afdeling is een standaard-loon tarief vastgesteld, dat gebaseerd is op de gemiddelde loonen in den tijd, waarin het system werd ingevoerd. Zoo noodig maakt men tijdstudies.

Aan de standaard-loonkosten wordt liet percentage standaard-eenhedenkosten voor elke afdeling toegevoegd.

De standaardkosten worden in de boekhouding gebruikt, om de standaardkosten te stellen tegenover de werkelijke productiekosten.

Voor de verdere toepassing op de zilverwerk-industrie verwijzen wij naar „The Accountant”.

BOEKBEOORDEELING

Staatshuishoudkunde voor Handelscholen, acte Handelswetenschappen en zelfstudie, door Mr. Dr. M. Spaander. 3e druk, P. Noordhoff, Groningen 1923, 567 blz.

De respectabele omvang van dit schoolboek wijst wel op den groei van de daarin behandelde leerstof sedert de oorsprongsjaren. Hij versterkt mij in de meening, dat economie niet alleen een vak is, dat steeds moeilijker kan worden beheerscht, doch ook, dat de jongelui, voor wie het boek bestemd is, wel bezien niet rijp zijn om zich in de vraagstukken, welke zich voortdurend ophoopen, behoorlijk in te werken. Dat ligt aan het vak, niet aan den heer *Spaander*. Het ligt aan den wetgever, die staatshuishoudkunde opnam onder de middelbare vakken. Wanneer men nu weet, dat naar mijn stellige overtuiging de economie meer op haar plaats ware in de doctoraal-studie aan de universiteit, dan in de studie voor het candidaats-examen ... Intusschen, de toestand gelijk hij nu eenmaal is, doet behoefte ontstaan aan schoolboeken, welke naast beschrijving vooral hoofdbegrippen geven en ettelijke vraagstukken op min of meer ruimere wijze behandelen en afdoen. Wanneer de leerlingen nu maar begrijpen, dat schoolboeken over dergelijk vak niet meer kunnen geven dan een overigens wettige, algemeene oriëntering, en ook vooral inzien, dat zij, wanneer het boek bestudeerd is, nog maar aan het begin staan van den langen, langen weg, en dat er van het geleerde slechts weinig werkelijk vaststaat, dan is daarmee het doel eener inleiding in het vak bereikt. Het gevaar, dat halve en minder dan halve kennis voor geheele wordt aangezien, en dat, wie een schoolboek zelfs van den omvang van het onderhavige heeft doorgewerkt, de economie „in den zak” heeft, moet zooveel mogelijk worden tegengegaan. Dit is de taak van den docent meer dan van den samensteller, al kan deze nu en dan wel eens op moeilijkheden wijzen.

De heer *Spaander* heeft goed gedaan met zijn Inleiding te bestemmen voor algemeene begripsomschrijving. Achtereenvolgens passeeren huishoudkunde, enkel-huishouden, gemeenschapshuishouding, staatshuishoudkunde, volkshuishoudkunde, wetenschap, het economisch motief, sociologie, homo economicus, econ. wet, inductieve methode, statische en dynamische economie de revue. Het lijstje zou gemakkelijker kunnen worden uitgebreid. Uit den aard zijn de algemeene begrippen het meest problematiek en dus het moeilijkst, zoodat critiek hier tamelijk goedkoop is. Ik zal mij dan ook maar tot een paar opmerkingen bepalen. Het ware, wat de volgorde betreft, meer rationeel geweest, met het begrip *wetenschap* te beginnen. Er steekt reeds in de rangschikking van de begrippen — immers wèl bezien *begripsontwikkeling* — een stuk deductie! En deze doet ze, wegens de samenhang, dan weer beter in het geheugen hangen. Een goed voorbeeld van hetgeen ik bedoel geeft de Inleiding van „de Grondslagen der Volkshuishouding” van prof. Verrijn Stuart. — Verder nog dit: „men”, d.w.z. de heer *Spaander*, noemt *huishoudkunde*: „het redelijk streven van den mensch, om zoo voordeelig mogelijk de beschikking over goederen en diensten te verkrijgen, teneinde die doelmatig aan te wenden voor de bevrediging zijner behoeften.” Het komt mij voor, dat dergelijk praktisch streven van den mensch niet zelf de huishoudkunde, d.i. wetenschap, zijn kan, wèl dat het voorwerp van wetenschappelijk onderzoek is en zich door de resultaten daarvan laat leiden. Men kan, bij zulke opperste begrippen, moeilijk te nauwkeurig zijn, omdat anders al bij den aanvang misverstand binnensluipt.

Op de inleiding volgt een zeer goede uiteenzetting van de

moderne waarde- en prijstheorie en van *Liefmann's* Ertrags-theorie, welke, wat de Freibergsche hoogleraar zich ook op het stuk van originaliteit mag inbeelden, geheel past binnen het kader der Oostenrijksche leer. De objectieve waardetheorieën, die in de chronologie voorafgaan, plaatst de geachte schrijver wellicht om didaactische redenen, achter de subjectieve waarde-theorie. Zij moeten het met een veel kortere behandeling stellen. Er is geen evenwicht in de behandeling van beide richtingen in de waardeverklaring.

Het onderdeel over de Voortbrenging neemt verreweg het grootste gedeelte van het werk in, n.l. de blz. 36—422. Onnoodig te zeggen, dat hier veel is ondergebracht, omtrent de plaatsing waarvan onder dit hoofd wel verschil van meening mogelijk is. Wanneer men niet, gelijk sommige schrijvers, in vrijwel alles voortbrenging ziet, en gelijk de heer *Spaander*, aan een afdeling „Verdeeling” reden van bestaan toekent, komen er al gauw dubia op omtrent de verdeeling van de stof in het ééne dan wel in het andere hokje. Nu kan men wel zeggen: wat doet het er toe, waar men de onderwerpen plaatst, mits ze maar goed behandeld worden, doch onwillekeurig krijgt toch het systeem invloed op de behandeling. Er blijkt uit, welk gezichtspunt de schrijver voor een zeker onderwerp het juiste oordeelt. Dat de geachte schrijver geld-, crediet- en bankwezen¹⁾ onder de voortbrenging rangschikt, is zeker te verdedigen, waar de productie door dien trits sterk wordt beïnvloed. Maar ook de distributie staat met een en ander in het nauwste verband. Maar dat b.v. de Woningwet en de sociale verzekering onder voortbrenging figureert, acht ik minder gelukkig, waar woningen genotsgoederen zijn en het wonen een deel van het reële inkomen, terwijl voornoemde verzekering eveneens het arbeidsloon wil doen toenemen met de diensten der verzekering (of het doel der wet wordt bereikt is een andere quaestie). Ook de werkloosheidsverzekering heeft ongetwijfeld, waar zij gericht is op het ten deele en voor een bepaalden tijd wegnemen van de geldelijke gevolgen van het gedwongen werkloos zijn van den arbeider, haar zwaartepunt bij de verdeeling, al liggen aetiologie en therapie op het terrein der voortbrenging. — Aan den anderen kant heeft het mij gefrappeerd, dat de heer *Spaander* de bekende economische bedrijfsorganisatie van den heer *Veraart* heeft ondergebracht bij de verdeeling. Het gaat hier om een wijziging in ons productiestelsel: kartel tegenover concurrentie, een samengaan allereerst van de *producenten* in het bedrijf, ondernemers en arbeiders samen, die de productie en de prijzen reguleeren, waarvan dan weer winsten en loonen afhangen. De consumenten staan met hun invloed in het tweede gelid, gelijk een *productiestelsel* betaamt. Zoo ware dan een plaats meer voraan in het boek m.i., ook voor het juiste begrip, beter geweest, al zie ik niet voorbij dat de beweging bij het collectieve arbeidscontract is begonnen, welken grondslag echter de heer *Veraart*, naar bekend is, ter wille van een publiekrechtelijke fundeering, heeft prijs gegeven.

Dezelfde onevenwichtigheid in behandeling, welke ik bij de waarde-bespreking constateerde, keert terug bij de afdelingen over productie en distributie. Want over de laatste handelen slechts de blz. 422—456. De kapitaalrente vindt haar uiteenzetting in een 4½ blz., een voor een eenigszins bevredigende bespreking al te klein bestek. Zoo is het omvangrijke boek op som-

nige belangrijke onderdeelen nog te klein uitgevallen! Het zal echter wel altijd het noodlot van schoolboeken in dit vak blijven, dat sommige deelen te veel, andere te weinig aandacht erlangen. Op blz. 456 v. is ook nog wel van distributie sprake, doch zij moet hier het terrein met de productie deelen. Dat overigens onder dit dubbele hoofd de oude vraag nopens vrijhandel of protectie wordt behandeld, is zeker te rechtvaardigen, waar dit probleem een beschouwing naar die twee zijden verdient.

Aan het einde worden nog behandeld: de geschiedenis der staathuishoudkunde in samenhang met de historische en de theoretische economie, mercantilisme, physioeratie en liberalisme, historisch-ethische school, Oostenrijksche school, en last not least: socialisme en anarchisme. Wat het socialisme betreft, wordt het utopisch en wetenschappelijk socialisme beschreven en met name vindt het Marxisme een iets meer uitvoerige bespreking. Het communisme wordt even *genoemd* (blz. 558) waar in margine deszelfs tegenvoeter het revisionisme vermeld staat. Een citaat (uit het program?) betr. het Ned. Arbeidssecretariaat moet duidelijk maken, wat onder het door onze S. D. A. P. zoo verfoeide syndicalisme is te verstaan. Eenige toelichting in den tekst ware zeker niet overbodig geweest, waarbij b.v. de duidelijke uiteenzetting van *Werner Sombart*, „Sozialismus und Soziale Bewegung” had kunnen dienst doen.

Ik heb het in het voorgaande niet aan critiek laten ontbreken. Voor het doel, dat de schrijver zich stelde, acht ik — dit moge de conclusie zijn — dit boek stellig bruikbaar, al laat het op verschillende punten verbetering en een meer harmonische verzorging toe. Voor de overzichtelijkheid ware een indeeling in genummerde hoofdstukken, waardoor de schrijver gedwongen wordt zich meer rekenschap te geven van een logischen distributie van de leerstof, alleszins aan te bevelen. Daardoor zou een volgende druk aanmerkelijk kunnen winnen.

Behalve de hierboven besproken „Stathuishoudkunde” heeft de heer *Spaander* ook nog een „Beknopte Stathuishoudkunde” in 1917 bij Noordhoff te Groningen het licht doen zien, een boekje, dat bestemd is voor middelbare Handelsdagscholen met 3-jarigen cursus. Dat dit werkje zich nog veel meer tot hoofdzaken bepaalt, ligt voor de hand. Het zal ongetwijfeld voor het bijbrengen van eerste noties nut kunnen stichten. Voor een bespreking in deze kolommen leent het boekje zich minder dan het hierboven beoordeelde geschrift.

H. W. C. BORDEWIJK

ONTVANGEN BOEKWERKEN

Het Financiewezen van de Onderneming door *M. van Overeem*,
prijs f 8.50

Uitgave van *H. Honig*, Utrecht.

De Methodes der Grafische Voorstelling door *Dr. B. G. Escher*,
prijs f 3.40

Goed Adverteeren, door *J. K. Happé*, prijs f 3.90

Beide uitgaven van de Maatschappij voor goede en goedkope
lektuur

Verzameling van Wetsartikelen betreffende het Handelsrecht
door *Mr. Dr. M. Spaander*, prijs f 2.25

Uitgave van *P. Noordhoff*, Groningen.

¹⁾ Op blz. 130 noemt de schrijver *de wet van Newton*, die hij identificeert met het internationaal bimetalisme. Voornoemde wet in verband met Newton is mij steeds legendarisch voorgekomen. Gaarne had ik hier dan ook eenige documentatie ontmoet. Wat *Pierson* in zijn Leerboek zegt (deel I, blz. 444, 2e druk) is iets anders en feitelijk de omgekeerde aanpassing!